

Buprestis octoguttata, een nieuwe prachtkever voor Nederland in Noordwijkerhout

Peter de Knijff

Vlak voor mijn pensionering, in april 2023, ging een lang gekoesterde wens van mij in vervulling. Hoewel geboren en getogen in Alphen aan den Rijn, was er de voortdurende latent aanwezige wens om veel dichterbij de duinen te wonen, vooral om daar in het najaar volop te genieten van de vogeltrek. In oktober 2022 konden mijn vrouw Mariëtte en ik ons appartement aan de zuidrand van de Engelse Tuin in Noordwijkerhout betrekken en kort daarna kon ik voor het eerst op mijn eigen kustvogeltelpost aan de slag boven op het Kachelduin

(<https://www.trektellen.nl/site/info/3535>). Wat een verschil met mijn voormalige telpatch Het Zaans Rietveld!

De Noordduinen bleken niet alleen een goede plek voor vogels, maar ook voor een andere hobby van mij: insecten. Ik bestudeer, tel en fotografeer al heel lang libellen, waterjuffers, zweefvliegen, wapenvliegen en roofvliegen. Rond 2018 kwamen daar wantsen en nog wat kleine groepjes kevers bij. Vooral in de zomermaanden is het ideaal om naast vogels de insecten “erbij te doen”. Nog een groot voordeel van insecten is dat er zonder moeite nog heel veel aan te ontdekken valt. Alleen al de veldherkenning van insecten staat, op een paar kleine groepen na (vlinders, libellen en waterjuffers, de meeste lieveheersbeestjes en de meeste sprinkhanen), nog steeds in de kinderschoenen en alleen al daarom is het leuk om je er mee bezig te houden. Je moet van een uitdaging houden (al snel blijkt dat je er niet veel van weet en nog erger, je kunt er weinig over vinden), en tegen teleurstellingen kunnen (veel insecten laten zich zonder microscoop niet determineren), maar soms is daar een onverwachte beloning. Zoals bijvoorbeeld op 5 augustus 2023.

De ontdekking

Zoals vrijwel iedere ochtend in de zomermaanden zocht ik ook op zaterdag 5 augustus 2023, vroeg in de ochtend, de planten en muren van ons beschutte appartements balkon af op zoek naar leuke insecten (meestal wat nachtvlinders, soms een sluipwesp, een lieveheersbeestje of wants). Mijn oog werd direct getrokken door een forse, mij onbekende kever, die op een blad van één van de *Hortensia* cultivars zat. Ik pakte mijn macro-camera en statief, en ging voorzichtig het balkon op om serie-opnames te maken (Foto 1). Tijdens het vastleggen probeerde ik ondertussen de kever thuis te brengen, maar ik kon er niets van maken. Ik besloot daarom om de kever te vangen. Dus weer naar binnen, een verzamelbuisje gepakt, waarna de kever onvindbaar leek. Tot mijn grote geluk zag ik hem kort daarna zeer traag over de balustrade van het balkon lopen. Het vangen lukte, en na een korte tijd in koelkast kon ik detailfoto's van de bovenkant en onderkant maken. Het was nog steeds niet duidelijk welke soort het betrof, zelfs

een suggestie van welke groep van kevers ontging me op dat moment.

Na bewerking plaatste ik deze foto's op WRN.NL (<https://waarneming.nl/observation/283069017/>) in de hoop op een bruikbare NIA servervalidatie. Tot mijn

Foto 1. *Buprestis octoguttata*, Engelse Tuin, Noordwijkerhout, 5 augustus 2023, © Peter de Knijff, <https://waarneming.nl/observation/283069017/>

verbazing resulteerde dit in een drietal onzin suggesties. Eenzelfde zoektocht op Observado was ook negatief. Daarom plaatste ik een foto op het kever-waarnemingsforum van WRN.NL waarna ik al binnen een paar minuten een suggestie kreeg dat het mogelijk *Buprestis octoguttata* zou kunnen zijn, een prachtkever die na raadpleging van de Nederlandse prachtkever-tabel (Vorst 2009) een nieuwe soort voor Nederland zou zijn!

Foto 2. *Buprestis novemmaculata*, Noordhollands Duinreservaat, 12 augustus 2021, © Gerwin van de Maat (CC-BY-NC-ND, bron <https://waarneming.nl/observation/223114099/>)

Snel daarna raakte ik in contact met Theodoor Heijerman, een echte keverspecialist en fantastische macro-fotograaf, en hij bevestigde al snel dat het inderdaad *B. octoguttata* betrof, en wel de 32ste prachtkever van Nederland (Vorst

2009, Voorst e.a. 2009, Heijerman en de Knijff 2024). Binnen de Europese context is de determinatie van *B. octoguttata* eigenlijk met geen andere soort te verwarren. *B. octoguttata* lijkt nog het meest op *B. novemmaculata* (Foto 2), een andere grote prachtkever die in Nederland op twee plaatsen is gevonden, namelijk het Noordhollands Duinreservaat (Teunissen 1997) en recent ook op Texel (bron: WRN.NL). *B. novemmaculata* heeft ook acht (licht)gele vlekken op de bovendekschilden (elytra) maar deze zijn onregelmatig van vorm en vaak deels samengesmolten. Bij *B. octoguttata* is de bovenzijde staalblauw, soms met een lichte groenige glans en bij *B. novemmaculata* is deze zwart tot ertskleurig. Bij *B. octoguttata* is er een verbrede zijrand van de dekschilden voor de schouder, waarop meestal een langwerpige gele vlek aanwezig is. Bij *B. novemmaculata* mist meestal de gele rand aan de verbrede zijrand van de dekschilden. Beide soorten verschillen ook nog in grootte. *B. novemmaculata* is circa 12-20 mm, en *B. octoguttata* circa 9-14 mm. Ons exemplaar (een vrouwtje) was 12,8 mm lang en valt dus binnen de range van beide soorten.

Status van de waarneming

De meeste prachtkevers zijn warmteminnend en hun larven leven in dood of ziek hout. Van *Buprestis octoguttata* is bekend dat de soort niet echt hoge eisen stelt aan haar habitat: als er maar dennen *Pinus* staan dan is het gauw goed, en het maakt niet eens zo veel uit welke soorten het betreft. Volgens GBIF, waarin bijna 1800 Europese waarnemingen van deze soort zijn opgenomen, zijn de twee dichtstbijzijnde recente waarnemingen beide gedaan in Duitsland. Een nadere zoektocht via Naturgucker.de leverde de navolgende informatie van deze twee waarnemingen op: (1) een volwassen kever op 26 juli 2020 te Schifferberg - Hochstetten Daum, Duitsland, hemelsbreed ca. 346 km tot Noordwijkerhout en (2) een volwassen kever op 9 juni 2018, te Bannetze, Duitsland, hemelsbreed ca. 364 km tot Noordwijkerhout. Hoewel vaak bij dit soort eerste waarnemingen “meeliften” met een transport of vakantieganger wordt verondersteld, zijn prachtkevers goede vliegers en met het warmer geworden klimaat kunnen mogelijk grotere afstanden overbrugd worden. Zo werd in 1997 *Buprestis novemmaculata* voor het eerst voor Nederland gemeld, op basis van twee exemplaren gevangen in 1995 in het Noord-Hollands Duinreservaat bij Bergen (Teunissen 1997). Het Europese areaal van deze soort komt grofweg overeen met dat van *B. octoguttata* (Niehuis 2004, Kubán 2006). Het duurde tot 2009 toen weer drie exemplaren van *B. novemmaculata* werden aangetroffen op twee locaties in het Noord-Hollands Duinreservaat bij Bergen (Vorst e.a. 2009). Pas 14 jaar na de eerste vondst bleek er dus sprake van een gevestigde populatie. Voorlopig gaan we ervan uit dat het exemplaar van *B. octoguttata* op eigen kracht in Noordwijkerhout terecht is gekomen en dat het dus geen importsoort betreft.

Het appartementencomplex waar ik de kever vond, staat aan de zuidrand van een ca. 90 jaar oud Engels

landschapspark dat recent, na bijna 30 jaar “zware verwaarlozing” (ofwel het was een natuurparadijs geworden), helaas helemaal in de oude – extreem gecultiveerde – staat (lees: kaalslag, grasvelden zonder bloemen, klimop uit de bomen gehakt, vijvers zonder enige beplanting) is teruggebracht, bevindt zich op minder dan 2 km afstand van de Noordduinen waar in potentie voldoende geschikt dood en zwak/ziek naalddhout aanwezig is. Er zijn in de Noordduinen diverse stapels gehakte en gezaagde stammen, en recent is aardig wat naalddhout geringd. Hierop zijn al bekende doodhoutkevers als Grijsze ribbelboktor *Rhagium inquisitor* en de prachtkever *Phaenops cyanea* aangetroffen, maar ook de zeldzame, sterk aan dood hout gebonden Roodpuntbladloper *Chalcosyrphus piger* (een forse zweefvlieg, zie <https://waarneming.nl/observation/286903689/>) wordt recent regelmatig in dit gebied waargenomen. Dood en ziek hout vormen een bijzondere en unieke biotoop die relatief zeldzaam is in Nederland, en hoe minder dood en ziek hout wordt afgevoerd hoe beter (zie ook Verhoogt 2019). Natuurlijk was deze kever op mijn balkon een toevalstreffer, maar het laat wel zien hoe je met wat gezonde achterdocht en een open blik ten aanzien van insecten, dicht bij huis waardevolle waarnemingen kunt doen.

Literatuur

Heijerman, Th, de Knijff P. 2024. *Buprestis octoguttata*, een nieuwe prachtkever voor Nederland (Coleoptera: Buprestidae). Entomologische Berichten 84: 38 – 43.
 Kubán V. 2006. Family Buprestidae subfamily Buprestinae Lacordaire, 1987 (without Anthaxiini). In: Catalogue of Palearctic Coleoptera, Volume 3. Scarabaeoidea Scirtoidea – Dascilloidea – Buprestoidea – Byrrhoidea (Lobl I & Smetana A eds): 369 – 388. Apollo Books.
 Niehuis M. 2004. Die Prachtkäfer (Coleoptera: Buprestidae) in Rheinland-Pfalz. Gesellschaft für Naturschutz und Ornithologie Rheinland-Pfalz.
 Teunissen A.P.J.A. 1997. Two species of jewel beetles new for the Dutch fauna (Coleoptera: Buprestidae). Entomologische Berichten 57: 197-199 (<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1012197>).
 Verhoogt K. 2019. Belang van dennenbos voor saproxyle kevers, een veldonderzoek in Nationaal Park Hollandse Duinen. Entomologische Berichten 79: 130 – 137 (<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1025648>).
 Vorst O. 2009. De Nederlandse prachtkevers (Buprestidae). Entomologische tabellen 4: 5 – 60.
 Vorst O, Heijerman Th., Teunissen D., Keijl, G. 2009. Nieuws over Nederlandse prachtkevers (Coleoptera: Buprestidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 31: 25 – 34 (<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1002044>).

Peter de Knijff
 Noordwijkerhout
 Larus.fuscus@planet.nl

